

Christian Badea și retorica actului său dirijoral

De fiecare dată când se află la pupitrul Orchestrei Filarmonicii „George Enescu”, dirijorul Christian Badea induce acel sentiment de siguranță că muzica pe care o vom asculta își va păstra acuratețea stilistică și expresivă originală. Tot astfel s-a întâmplat și în seara zilei de 20 octombrie 2017, când Christian Badea a prezentat publicului din sala Ateneului Român *Concertul nr. 3 pentru pian și orchestră în do minor, op. 37* de Beethoven – solist Eduard Stan –, și *Sinfonia a V-a în mi minor, op. 64* de Ceaikovski.

Scriam, cu o altă ocazie, că maniera sa dirijorală ar putea fi plasată între meșteșug și artă, precizia sugestiilor sale fiind înnoibilă de plasticitatea gesticii menite să valorizeze și cel mai neînsemnat detaliu, fără de care orice construcție riscă să se clatine. Și, ca în toate concertele instrumentale pe care le dirijează, Badea a tratat și „suportul” orchestral al dezlănțuirilor acordice ale pianului din *do minorul* lui Beethoven, ca pe o partitură simfonică în sine, relevând frumusețea contrastelor tipice fiecărui opus al compozitorului. Cu un temperament destul de impulsiv, pianistul Eduard Stan a conferit *Concertului nr. 3* o personalitate incisivă, impetuoasă, formată din sunete pietrificate, smulse parcă dintr-o materie stâncoasă, de o duritate excesivă, chiar și în *Largo* – fapt ce a privat muzica de necesarele contraste coloristice, ca și de nota ei contemplativă. Sculpturalitatea atribuită adesea opusurilor beethoveniene s-a tradus aici prin brutalitatea accentelor, iar precipitarea pasajelor ritmice a afectat nu o dată integritatea și cursivitatea discursului sonor. Beethoven, cel din viziunea pianistului Eduard Stan, a avut un caracter mai degrabă agresiv decât eroic, de o luciditate implacabilă și un aplomb nestăvilat în confruntarea cu Destinul, pe care a reușit să-l determine însă, conform intenției compozitorului, să devină din

Christian Badea

dominant dominat. Duișia și lirismul anumitor secvențe, ca și aerul visător ale muzicii au fost puse în lumină de către orchestra condusă de Christian Badea.

Și, pentru a ne dezvălui și ceva din adevărata sensibilitate, ocultată parcă în partitura lui Beethoven, Eduard Stan a mai cântat, la cererea publicului, cu un tușeu de mare finețe de data aceasta, poetica arie *Schafe können sicher weiden* (*Oițele pot să păască în siguranță*), din *Cantata BWV 208* de J. S. Bach, în transcripția pentru pian realizată de Wilhelm Kempff.

Sinfonia a V-a în mi minor de Ceaikovski a adus cu sine patetismul cu accente tragice al unei ființe nepregătită să înțeleagă semnificațiile tainice ale propriului Destin, preferând să-l anatimizeze decât să-l înfrunte, așa cum procedase Beethoven. De aici dramele interioare, conflictele frecvente între stimulii exteriori și dezechilibrele trăirilor personale, între morbiditate și efuziunile aproape juvenile, în ritmuri dansante, între apatie și zguduitorile treziri ale conștiinței. Excelent constructor, înzestrat cu arta persuasiunii și capacitatea de a intui psihologia muzicii și a autorilor ei, Christian Badea a salvat simfonia de la prăbușirea în angoase existențiale, printr-o retorică suplă, ce a stabilizat balanța între părțile tenebroase și

median, Gaida, dans macedo-român, în luminozitatea strălucitoare a finalului, *Hora din Muntenia*. Am de asemenea în vedere suplețea cu care dirijorul conduce volutele mișcării în celebrul *Capriciu Italian* de Piotr Ilici Ceaikovski. Construiește, împlinește și susține discursul muzical cu uimitoare cursivitate! Activitate concertistică îndelungată de peste șase decenii! Ilarion Ionescu-Galați a fost o personalitate permanent prezentă în centrul vieții noastre muzicale. Își face debutul în calitate de solist virtuoz, în compania Orchestrei Naționale Radio conduse de maestrul Iosif Conta, în debutul anilor '50. Își desfășoară studiile sub îndrumarea profesorului George Manoliu, un reputat pedagog și muzician performer în domeniul muzicii de cameră. Începând cu anul 1960 Ionescu-Galați desfășoară o susținută activitate concertistică în compania orchestrelor simfonice din țară; susține turnee în mai multe țări asiatice, în Rusia, de

Ilarion Ionescu-Galați

foto: Marius Văjpaica

asemenea în Franța, în Spania. Cucerește laurii numeroaselor competiții naționale. Tot în compania O.N.R., sub bagheta dirijorului Emanoil Elenescu susține la noi prima audiție a cunoscutului Concert datorat lui Dmitri Șostakovici. În paralel își desăvârșește studiile dirijorale sub conducerea măștrilor Mircea Basarab și Emanoil Elenescu. Își face debutul în calitate de șef de orchestră în anul 1963. Obține o bursă a statului francez și are posibilitatea de a studia sub îndrumarea unor mari personalități ale artei dirijorale a timpului cum sunt Pierre Dervaux și Charles Munch; la absolvire obține distincția supremă. Urmează cursuri de perfecționare sub îndrumarea unor mari personalități ale timpului cum sunt Leopold Stokowski, la New York, Eugene Ormandy, la Philadelphia. Desfășoară o susținută activitate concertistică în numeroase țări europene, în Japonia, în numeroase țări asiatice, în Statele Unite; ...unde este invitat, de asemenea, să susțină numeroase cursuri de măiestrie. A concertat alături de renumiți soliști ai timpului, inclusiv în compania Lolei Bobescu, a lui Valentin Gheorghiu, Radu Lupu, Vladimir Orlov, Radu Aldulescu... Relizează imprimări la invitația unor importante case de discuri, a unor importante radiodifuziuni europene, de asemenea din Tokyo, din Istanbul, din București. A fost președintele juriului competiției tinerilor dirijori, Concursul „Dinu Niculescu”, de la Brașov; susține cursuri în cadrul Facultății de Muzică a Universității „Transilvania”. A fost și este înconjurat în continuare de o necondiționată recunoștință publică; așa cum a dovedit-o recentul concert susținut alături de membrii Filarmonicii bucureștene. Trebuie observată și de această dată excelenta colaborare dovedită în relația cu solistul serii, un autentic virtuoz al arcului care este violonistul Răzvan Stoica; ...pe parcursul primului Concert pentru vioară și orchestră, în sol minor, de Max Bruch, o capodoperă a violonisticii romantice; căldura expresiei este aici susținută de sunetul unei minunate viori italiene. Îi suntem recunoscători lui Ilarion Ionescu-Galați pentru faptul că se află în continuare, alături de noi, la București, la Brașov, la Ploiești, în contextul vieții noastre muzicale; acum când a depășit pragul vârstei spre al nouălea deceniu de viață. Îi dorim să aibe parte de mulți ani buni în compania muzicii, a publicului său care îl înconjoară cu nedisimulată simpatie!

Dumitru AVAKIAN

cele destinsse, dar și prin impunerea unui ritm rapid susținut, chiar dacă unora li s-a părut excesiv. Sub bagheta sa, întregul cortegiu al afectelor curge firesc parcurgând, în trepte, trecerea de la expansiuni disperate la grația dansantă, de la gravitatea unui coral, ca un *de profundis*, la ritmurile celebrului *Vals* din partea a treia, și apoi la solemnitatea imnică din final, unde rîmul de marș militaros exprimă, poate, decizia extremă a autorului de a-și conștientiza potențialul spiritual de care se încondeie până atunci.

Obişnuiri deja cu exigențele lui Christian Badea, instrumentiștii Orchestrei Filarmonicii bucureștene au răspuns nu doar cu promptitudine, ci și cu înțelegerea deplină a interiorității muzicii interpretate, iar partidele suflătorilor s-au întrecut în virtuozitate, în precizia și justetea intonației, în nuanțarea coloritului timbral și a intensităților sonore. A fost o seară în care am experimentat cu toții două atitudini în fața Destinului: una de dominare, cealaltă de sfidare.

Suveranitatea actului dirijoral

Alcătuind din trei lucrări, să le numim, „de popularitate” - *Concertul pentru vioară și orchestră în Re major, op. 35* și *Uvertura solemnă „1812” în Mi bemol major, op. 49* de Piotr Ilici Ceaikovski, precum și *Poemul simfonic „Till Eulenspiegel”, op. 28* de Richard Strauss - precedate de *Preludiu și fugă* pentru orchestră de Constantin Silvestri, programul concertului susținut de către Corul și Orchestra Filarmonicii „George Enescu” în seara zilei de 27 Octombrie 2017, sub bagheta lui Horia Andreescu, a pus în valoare *suveranitatea actului său interpretativ*.

Piesa lui Constantin Silvestri ne-a reconectat cu creația unuia dintre cei mai talentați și viguroși muzicieni ai secolului trecut, receptiv la înnoirile limbajelor componistice, în egală măsură compozitor, pianist și dirijor, în această din urmă postură fiind cel care a dat viață operei *Oedip* de George Enescu, la premiera ei din 22 Septembrie 1958, la pupitrul ansamblului Operei Române din București. Născut pe fondul unui contrapunct masiv, cu tentă funebră, *Preludiul* evoluează pe o traiectorie luminată de sulfători, într-o manieră post-expresionistă perfect asimilată. Dimpotrivă, Silvestri imprimă *Fugii* un caracter modal-polifonic, prin transformarea ei în joc popular, ale cărui ritmuri ritualice repetate obsesiv păstrează și ecouri stravinskiane, din *Sacre*, atât de în vogă în primele decenii ale secolului XX, și care, după cum se știe, a continuat să hrănească imaginația compozitorilor până în zilele noastre.

Surpriza serii a venit odată cu apariția pe podium a violonistului bulgar Svetlin Rusev. Opusul ceaikovskian și-a revărsat cu larghețe robustețea, dar și bogăția ritmico-melodică, datorită frumuseții ireale a sunetelor izvorâte din Stradivariusul solistului, ca niște fire țesute din metale prețioase. Adevărată capodoperă, *Cadența* primei mișcări a depășit orice limită a bravurii tehnice și a expresivității, iar în momentele de tensiune incandescentă, Rusev părea posedat, la propriu, de *daimonul* inspirației și energiei creatoare. Simțul pătrunzător al frazei, ca și acuitatea percepției fondului emoțional al muzicii s-au manifestat cu asupra de măsură în partea mediană. Cu o noblețe înăscută, abia dacă părea să atingă sunetele! Interesant e că și în *Allegro*-ul final, de o vitalitate exultantă, Rusev a dat consistență și concretețe sunetelor cu o virtuozitate fulminantă, ca și când le-ar fi atacat dintr-un spațiu virtual, nu cu arcușul, ci cu gândul! Oaspetele bulgar nu s-a sfiit nici să folosească *vibrato*-ul, aproape la fiecare notă, după cum nu s-a sfiit să conceapă o versiune subliniată *afectivă* a *Concertului în Re major* de Ceaikovski, fără să-i diminueze însă în vreun fel anvergura și monumentalitatea. Stimulat deopotrivă de patosul muzicii și de temperamentul ardent al solistului, Horia Andreescu și-a activat propria combustie interioară, orientând orchestra, al cărei

concertmaestru invitat a fost Gabriel Năstasă, în sensul sincronizării fără fisură cu intențiile violonistului, chiar și atunci când, în final, schimbările de tempo și agogică se succedau cu viteză amețitoare. Extaziat, publicul l-a ovaționat minute în șir pe Svetlin Rusev, care a acceptat să mai cânte *Rapsodia op. 21* de Petar Hristoskov - o altă pagină de virtuozitate, cu inflexiuni de doină și inserturi filigranate de joc popular bulgăresc ancestral.

Despre partea a doua a simfonicului Filarmonicii bucureștene s-ar putea spune că a avut două finaluri, deoarece atât *Poemul simfonic Till Eulenspiegel* de Richard Strauss, cât și *Uvertura „1812”* de Ceaikovski dețin asemenea virtuți. Ambele partituri i-au oferit lui Horia Andreescu prilejul de a-și demonstra - pentru a câta oară? - abilitățile de constructor lucid, dar și intuitiv, stăpân suveran al unei game variate de stiluri componistice, cunoscător infailibil al substanței intrinseci a muzicii. O lucrare atât de spectaculoasă ca *Till*, plămădită dintr-un amalgam de stări extreme și evoluții ritmico-melodice imprevizibile, a fost strunită de către dirijor cu naturală spontaneitate, dublată de o atenție distributivă salutară, astfel încât fiecare stare sufletească a eroului, de la tristețe la umor, de la exuberanță la dramatism, dar și fiecare combinație timbrală să-și păstreze dinamica și identitatea. La polul opus s-a situat grandioasa *Uvertură* a lui Ceaikovski, scrisă în spirit oratorical,

pentru cor și orchestră, cu ocazia inaugurării, la Moscova, a Catedralei Mântuitorului, dar și pentru aniversarea a șapte decenii de la victoria armatei ruse asupra lui Napoleon. Momentele introductive interiorizate, ca o rugăciune, ale corului, pregătite cu minuție de către Iosif Ion Prunner, se împletesc cu motive din Imnul Francez, *Marseilleza*. Ele apar și dispar, anunțate la început de trompetă și apoi, în canon, de suflătorii de lemn și alămuri, fiind absorbite în final de măreția triumfală a Imnului imperial țarist, într-un crescendo euforic al corului și orchestrei. În mod vădit, Horia Andreescu se simte în largul lui în mijlocul unor edificii sonore de o atare complexitate, ale căror „blocuri” statuare le ține în echilibru printr-o gestică *sui generis*: în timp ce, cu mâna dreaptă, tacează măsura, cu stânga dă contur expresiei de dincolo de sunete. Magnetizată, orchestra l-a urmat cu sfințenie, fiecare compartiment instrumental comportându-se la cel mai înalt nivel al performanței.

A fost o seară care a compensat cu brio nivelul mediu al concertului de deschidere a Stagionii 2017/2018, ale cărei proiecte de perspectivă sunt încă incerte, din păcate, iar cele deja stabilite fluctuează aproape de la o săptămână la alta, din cauza unora dintre interpreți care nu înțeleg să-și onoreze promisiunile inițiale. Să sperăm însă că, grație calității de director adjunct artistic cu care a fost investit, Horia Andreescu va reuși să reglementeze și aceste disfuncționalități, în favoarea conservării prestigiului și credibilității Filarmonicii „George Enescu”, și, mai ales, în onoarea publicului său fidel.

Cronici de **Despina PETECEL THEODORU**